

Lapinsirppisammal

Taigakrokossa
Hamatocaulis lapponicus

Uhanalaisuusluokka (IUCN): vaarantunut (VU)

Uhanalainen ja erityisesti suojeltava (LSA 521/2021)
Rauhoitettu (LSA 521/2021)

EU:n lajikoodi: 1983

Luontodirektiivin laji (liite II)
BOR suojelutaso epäsuotuisa riittämätön, vakaa

Luonnehdinta

Lapinsirppisammal on kellanvihreä tai punertavanruskea, kookas, tavallisesti pystyversoinen ja vähähaarainen lehtisammal. Se muodostaa laajoja kasvustoja, tai kasvaa niukana muiden sammalten seassa. Lehdet ovat sirppimäisen käyriä. Niiden tyvi on leveä ja varresta ulospäin suuntautunut. Lehdissä on usein havaittavissa pitkittäispoimuisuutta. Latvassa lehdet ovat tiiviinä käyränä kärkisilmuna. Lehden reuna on hampaaton ja keskisuoni ulottuu lehden kärkiosaan, tyvinurkkasolut puuttuvat. Läheinen kiiltosirppisammal (*Hamatocaulis vernicosus*) on kooltaan tavallisesti pienempi, runsashaaraisempi ja sen tyveltä varrenmyötäiset lehdet ovat voimakkaan pitkittäispoimuiset.

Elinympäristö ja levinneisyys

Lapinsirppisammal kasvaa lähde- ja luhtavaikutteisilla letoilla ja nevoilla, myös ruostevetisillä koivuletoilla ja niiden läheisyydessä, pysyvästi vetisillä pinnoilla. Etenkin lajin eteläiset kasvupaikat sijaitsevat pienten järvien ja metsälampien suureunuksissa, joko upoksissa tai rantapalteessa vedessä kelluvina. Yhteensä lajilla on ollut Suomessa noin 80 esiintymää, joista nykyisiä on vain parikymmentä. Levinneisyyden painopiste on ollut Metsä-Lapissa, mutta lapinsirppisammalta on tavattu harvinaisena ja paikoittaisena myös Etelä-Suomessa Uudellamaalla saakka.

Nykytila ja uhkatekijät

Lapinsirppisammalen elinympäristöt ovat taantuneet soiden ojitusten ja vesirakentamisen vuoksi. Kanta on pieni ja pirstoutunut. Lähes kaikki tunnetuista nykyesiintymistä on suojeltu.

Hoitosuositukset

Erityisesti suojeltavan lapinsirppisammalen esiintymät ja niiden lähiympäristö tulee jättää ojitusten, turpeenoton ja vesien säännöstelytoimien ulkopuolelle. Esiintymien läheisyydessä laji on huomioitava maankäytössä laajemmalla alueella, vaikutukset veden pinnan tasoon ja pintaveden laatuun tulisi minimoida. Parhaiten lajin säilyminen turvataan perustamalla eheän hydrologisen kokonaisuuden muodostava suojelualue. Esiintymälampien ja -soiden tuntumassa tehtävät ravinteiden huuhtoutumista edistävät maankäyttötoimet, kuten kunnostusojitukset ja metsän uudistaminen sekä energia-puun korjuu, tulee suunnitella huolellisesti ja toteuttaa erityistä varovaisuutta noudattaen. Osa lajin elinympäristöistä on metsälain erityisen tärkeitä elinympäristöjä (lampien välittömät lähiympäristöt, letot Lapin läänin eteläpuolella). METSO-alueen pohjoisimmat esiintymät sijainnevat ohjelmaan sopivilla letoilla (puustoiset suot ja soiden metsäiset reunat). Lajin kasvupaikkojen vesitalouden varovainen palauttaminen luonnontilaiseksi voi tulla kyseeseen luonnonhoitotyönä.

Lähteet

- Koponen, T., Karttunen, K. & Piippo, S. (toim.). 1995. Suomen vesisammalkasvio. Finnish Bryological Society, Helsinki. Bryobrothera vol. 3. 86 s.
- Ulvinen, T. & Sallantausta, T. 2009. *Hamatocaulis lapponicus* – erittäin uhanalainen. Julk.: Laaka-Lindberg, S., Anttila, S. & Syrjänen, K. (toim.). Suomen uhanalaiset sammalet. Suomen ympäristökeskus, Helsinki. Ympäristöopas. S. 118–119.
- Ulvinen, T., Syrjänen, K. & Anttila, S. (toim.). 2002. Suomen sammalet – levinneisyys, ekologia, uhanalaisuus. Suomen ympäristökeskus, Helsinki. Suomen ympäristö 560. 354 s.
- Hedenäs, L. 1994. Faktablad: *Hamatocaulis vernicosus* – käppkrokossa. Teoksessa: Hallingbäck, T. (red.). 1998. Rödlistade mossor i Sverige – Artfakta. ArtDatabanken, SLU, Uppsala. S. 159.

Kuva: Tapani Sallantausta